

Makale Türü: Teorik Makale
Gönderilme Tarihi: 1 Nisan 2024
Kabul Tarihi: 5 Haziran 2024

YÜRÜME ARAŞTIRMALARINDA SEZGİSEL VE DUYUSAL FARKINDALIK*

INTUITIVE AND SENSORY AWARENESS IN WALKING RESEARCHES

Büşra Umay ALTOP¹- 0000-0002-0178-5618, Ayşe GÜLER²- 0000-0003-4329-8460

ÖZET

Son yıllarda nitel araştırmalarda olduğu kadar sanat temelli araştırma yöntemlerinin içerisinde de önemli yer tutan yürüme araştırmaları, duyuşsal deneyimlerle sanatçılara, eğitimcilere ve araştırmacılara düşünsel anlamda farklı olanaklar sunmaktadır. Yürüme araştırmalarının sanat eğitiminde sezgisel düşünme biçimlerinin şekillenmesindeki etkisinin, teori oluşturma ve uygulama pratiklerinde duyuşların daha etkin kullanılarak farkındalık yaratmasının incelendiği bu çalışmada ilgili alan yazın tarandığında ülkemizde bu konu ile ilgili çalışmalarının çok az sayıda olduğu görülmüştür. Bu sebeple araştırmada yürüme araştırmalarının duyuşsal sorgulamalar üzerinden sezgisel farkındalığa etkisinin ilgili kaynaklar üzerinden sunulması amaçlanmıştır. Yürüme araştırmalarının araştırmacılara ve sürece katkılarının sunulmasına yönelik bir bakış açısı oluşturmak amacıyla alanyazın incelemesi yapılmış, veriler doküman incelemesi teknikleriyle toplanmıştır. Araştırma sonunda yürüme hareketinin birçok disiplinde düşünme, yazma ve yaratma eylemlerini tetikleyici bir rol üstlendiği, bireylerin düşüncelerinin derinleşmesinde ve sezgisel bağlantılar kurabilmesinde sanatsal ve yaratıcı bir olguya dönüştüğü keşfedilmiştir. Ülkemizde gerçekleştirilecek yürüme araştırmalarının özellikle sanat eğitimcilerine ve araştırmacılara sağlayabileceği katkılar göz önünde bulundurulduğunda, geleneksel yöntemlerin aksine duyuşsal farkındalığın daha fazla araştırmalar içerisinde yer alması ve yaygınlaştırılması gerekliliği görülmüştür.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Anabilim Dalı, umayaltopp@gmail.com

² Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Anasanat Dalı, ayse77guler@kku.edu.tr

*Bu çalışma Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anabilim Dalı tezli Yüksek Lisans programında devam eden "Yürüme Araştırmalarında Sezgisel ve Duyusal Soruşturma: Kırıkkale İli Örneği" isimli Yüksek Lisans tez çalışmasının araştırma kısmının gerekçesi oluşturulurken tamamlanan tezin o bölümünden alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Duyusal Sorgulama, Farkındalık, Sezgi, Sanat Temelli Araştırma, Yürüme Araştırmaları*

ABSTRACT

Research on walks, which has an important place in art-based research methods as well as in qualitative research in recent years, offers different intellectual opportunities with sensory experiences to artists, educators and researchers. In this study, which examines the effect of research on walks over shaping intuitive thinking styles in art education and creating awareness by using the senses more effectively in theorization and application practices, when relevant literature is reviewed, it is seen that there are very few studies on this subject in our country. For this reason, in this research it is aimed to present the effect of research on walks over intuitive awareness through sensory inquiries according to relevant sources. In order to create a perspective on the contributions of research on walks to researchers and the process, the literature was reviewed and the data were collected with document analysis techniques. At the end of the research, it was discovered that the act of walking played a triggering role in thinking, writing and creating in many disciplines, and that it turned into an artistic and creative phenomenon in deepening individuals' thoughts and making intuitive connections. Considering the contributions that carrying out research on walks in our country can provide especially to art educators and researchers, it is seen that sensory awareness should be included and disseminated in more researches unlike traditional methods.

Keywords: *Sensory Inquiry, Awareness, Intuition, Art-based Research, Research On Walks*

1. GİRİŞ

İnsan için düşünme eylemine dönüşebilen yürüme eylemi, hayatımızın en önemli hareketlerinden biridir. Yaşantımızı, verdiğimiz kararlarla ve yaptığımız seçimlerle hareket halinde aldığımız bir yol olarak gördüğümüzde, bu yolda yürüme eylemi de farklı bir anlamda kendini göstermektedir. Zihinsel ve bedensel anlamda hareketin birlikteliği şüphesiz birçok duyunun da işe koşulmasıyla farkındalığın artmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda “atılan her adım, içinde bulunulan mekânla ilişkiye girilen her türlü canlı ya da nesne ile kurulan derin bir bağ niteliğindedir. Kurulan bu bağ bedensel olduğu kadar düşünsel anlamda da derinleşebilmektedir ve hareket etmek düşünme eylemi ile birleşmektedir” (Torunoğlu, 2021, s. 27-28). İnsan sadece bedensel değil zihinsel anlamda da hareket halinde olmalıdır. Aksi takdirde insan etrafındakileri fark edemez ve yol alamaz. “Yürüme deneyimi, böylece, gündelik hayatın gözden kaçan ve bakmaya değer olmayan, çoğuna anlamsız gelebilecek ayrıntılarını fark etmeyi, iz sürmeyi ve gözlemeyi de teşvik eder. Yerle birlikte olaylar, nesnelere, karakterler ve anlar da daha dikkat çekici hale gelir” (Bal, 2019, s. 30). Yürüme araştırmalarının en önemli karakteri olan gezgin yani flanör masallarda gördüğümüz söylencelerde sürekli anılan seyyahlar bir diğer deyişle gezginler “gezmek, tanımak, görmek, dinlenmek amacıyla geziye çıkan kimselerdir” (Türk Dil Kurumu, 2023). Paquot (2011, s. 29) “gezgin yavaş yavaş yürürken kenti bedeniyle fiziksel, tensel ve duyuşsal olarak kavrar: Gürültüleri, konuşmaları, rüzgarı duyar; türlü kokuları koklar, tokalaşır, çarpışır, dokunur, gözler. Yerin alışkanlıklarını ve kullanımlarını sezer” derken; Aydınli (2012, s. 263) “gezginin mekansal dinamikleri oluş halinde yakaladığını” ve yer değiştirme, zihni ve bedeni; zaman, mekan ve yaşamı içine alan bir tür yolculuğuna dönüştüğünü vurgular (aktaran Bal, 2019, s. 30).

Bu bilgiler ışığında göze çarpan fiziksel, tensel ve duyuşsal kavrayış, duyma, koklama, dokunma, gözleme, sezme, dokunma, alışkanlıkların ve kullanımların keşfi, mekansal dinamiklerin oluş halini yakalama, zihni ve bedeni zaman-mekan ve yaşam içinde dönüştürme gibi ifadeler yürümenin ne kadar ciddi bir deneyim olduğunu ortaya koymaktadır. Yürümek insanın içine kimi zaman neşe ve sevinç dolduran, iç dünyasını ferahlatan, üzüntülerini ve kederini unuttururan kimi zaman da uzun yolları katederken ona problemlerini çözdüren özel bir

eylemdir. Aslında insanın attığı adımların yavaşlaması ve hızlanması, zamansal bir oynama yaratarak algıların oluşmasında da farklılık yaratabilmektedir. Bu anlamda insanın yürüme hızına paralel olarak o yürüdükçe çevresi de onunla aynı hızda harekete geçer ve ona eşlik ederek etkileşimde bulunur. Gece yürüyüş yapan bir kişi için ay ve yıldızlar, gündüz yol kat eden bir kişi için de güneş ve bulutlar ona eşlik ederken aslında onun yolunu yine o kişi ile katederek aynı serüveni yaşarlar. “Yürürken yeri tüm unsurlarıyla temaşa etmek, orada var olmanın olanaklarını keşfetmek ve kentte ‘görme’ yetisi kazanmak ağırdan alarak ve bireysel olarak bir yerden bir yere yol almayı bekler. Çünkü yavaşlık, zamanı esneterek mekanın derinleşmesine izin verir” (Gros, Atılan 2017, s. 39). Gros’un bu sözleri ile sadece bedensel anlamda yavaşlamak ve ağırdan almak değil aynı zamanda zihni de keşfedebilmek ve görebilmek için hazırlamak gerektiği ortaya çıkmaktadır. Elbette her adımımızın başında niyetlerimiz, düşüncelerimiz ya da isteklerimizle harekete geçeriz. Bu konuda Ali Suad “Hedefe varmak için inanmak yetmez, yürümek de gerek” der. Bu önemli tespit bizlere bir şeye ulaşmanın yolunun bir adımla başlayacağını ve ancak diğer adımları da atarak yürüme eyleminin başlayacağını göstermektedir. Bu anlamda hayal ettiğimiz ya da hedeflediğimiz çoğu şeyin gerçekleşmesi için inanmanın yanında o hedefimizi gerçekleştirmek üzere harekete de geçmemiz gereklidir.

Yürüme kelimesi bizlere fiziksel olarak adım atarak alınan yolu anımsatsa da bu kelime herhangi bir süreç için harekete geçme ve yol almak anlamında da kullanılabilir. Birçok araştırmaya ilham kaynağı olan yürüme deneyimleri, kültürel farkındalık, etnografik çalışmalar ve duyularla keşfedilen deneyimlerin sorgulanmasına yönelik farklı araştırmaların yapılmasına olanak sağlamıştır. Son yıllarda yürüme deneyimleri üzerinde gerçekleştirilen nitel çalışmalara baktığımızda dünyanın farklı ülkelerinde yürüme eyleminin bir yöntem olarak araştırmalarda kullanıldığını ve hatta yürüyüş çalışmalarının ekoloji, coğrafya, sanat vb. diğer disiplinlerle sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu görebilmekteyiz. Yürüme eyleminin bedeni harekete geçirerek zihni canlandırıp düşünce gücünü etkilediği ve bu bağlamda yaratıcılığı geliştirdiği birçok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir. Gros’a (2017, s. 155) göre yürümenin beraberinde zihnin verimi de artar. Lorimer (2010) nitel araştırmalarda bir yöntem ve metodoloji olarak yürümenin farklı ve çeşitli yaklaşımlarla uygulanmakta olduğunu ve kuramsallaştırıldığından bahsetmektedir (aktaran Springgay & Truman, 2017,

2018, s. 3). Özellikle yürüme eyleminin başlı başına bir yöntem olarak kullanıldığı araştırmalarda duyularımızla çevreyi, doğayı ve mekanları nasıl algılayıp değerlendirdiğimizi ortaya koymaya çalışan araştırmacılar, duyuşal farkındalık oluşturmanın yanında sezgisel bir kavrayışı da derinleştirmeyi amaçlamıştır. Özellikle sanat eğitimi alanında sanatçılar ve eğitimciler için duyularımızın aynı anda birden fazla eleman ile etkileşimde olabildiği yürüme eyleminin ateşleyici gücü yadsınmamalıdır. Bu kapsamda son yıllarda yapılan sürdürülebilir, dönüştürülebilir ve etkileşimli sorgulamaların gerçekleştirilebilir olduğu disiplinlerarası sanat araştırmaları fazlasıyla önemsenmektedir. Yürüme araştırmalarının nitel araştırmalar altında yapılmasına olanak sağlayan yöntemlerden biri olan sanat temelli araştırma; alan yazında kişisel deneyimlerin, inançların, değerlerin ve düşüncelerin süreç boyunca ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Sanat temelli araştırmalarda kullanılan yürüyüş araştırmalarında da ister katılımcı ister araştırmacı için bu hareketliliğin içinde bedenın çevresiyle kurduğu fiziksel ilişki kadar güzergah boyunca kendini sezgisel olarak hissettiren ruşsal durumlarda oluşmaktadır. Güler (2015, s. 2) sezginin her insanın sahip olduğu, yaşamında sıklıkla deneyimlediği ancak çoğu zaman önemsemediği gizemli yönlerinden biri olduğunun ifade ederken, tarih boyunca farklı kültürlerde bilim ve sanatın her alanında keşif ve icatların çoğunun da sezgisel olarak ortaya çıktığını vurgular. Kelime anlamına bakıldığında “sezgi gerçeğin, deneye ve akla başvurmadan doğrudan doğruya kavranması (TDK), ikinci bir görme biçimi ve önsezi, haberi olmaksızın çok hızlı bir şekilde kavramaktır” (Reid, 1981, s. 27). Sanatçılar için özellikle uygulama aşamalarında sezgisel düşünme önemli bir yer tutmaktadır. “Sanatta da bir dünya görüşü, belli bir felsefi düşünce söz konusudur ancak, sezgi aktivitesi bunların aşıldığı yerdedir ki bu sanatçıyı yaratmaya taşır” (Merkan, 2005). Berkant, Bahadır ve Şanal’ göre (2022, s. 1570) sezgisel düşünmenin nitelikleri açısından bir bütünlük oluşturmakla birlikte diğer tüm düşünme biçimlerinin kapısını aralama görevini de üstlendiğini, böylece eğitim ve öğretim süreçlerinde bireylere akademik başarı, keşfetme, yaratıcılık gibi birçok özelliğin kazandırılmasında sezgisel düşünme becerilerinin oldukça önemli olduğunu vurgulanmaktadır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında yürüme araştırmalarının sanat eğitiminde sezgisel düşünme biçimlerini nasıl derinlemesine aralayarak, teori ve uygulama pratiklerinde duyuların daha

etkin kullanılarak farkındalık yarattığının incelendiği bu çalışmada ilgili alan yazın tarandığında ülkemizde bu konu ile ilgili çalışmalarının çok az sayıda olduğu görülmüştür. Özellikle sezgisel düşünmenin sanat uygulamalarında farkındalığı arttırmaya yönelik etkilerinin ve yürüme deneyimlerinin bir araştırma yöntemi olarak kullanılmasının ilgili alanyazın ile okuyucuya tartışılarak sunulması bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu kapsamda araştırmanın kuramsal çerçevesini belirlemek ve bulgulara ait ilgili çalışmaları sunmak için konunun kavramsal verilerini elde etmek üzere aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1. Yürüme araştırmalarının temelini oluşturan temel kavramlar nelerdir?
2. Yürüyen bedenin *fiziksel, tensel ve duyuşsal* kavrayışı ile çevresindeki mekansal dinamikler arasında nasıl bir ilişki vardır?
3. Yürüme araştırmalarının kişinin *zihin, beden, zaman, mekan, hareket ve yaşam döngüsü* içerisinde etkisi nedir?
4. Duyuşsal kavrayışın sezgisel düşünme becerilerinin geliştirilmesi üzerinde etkisi var mıdır?

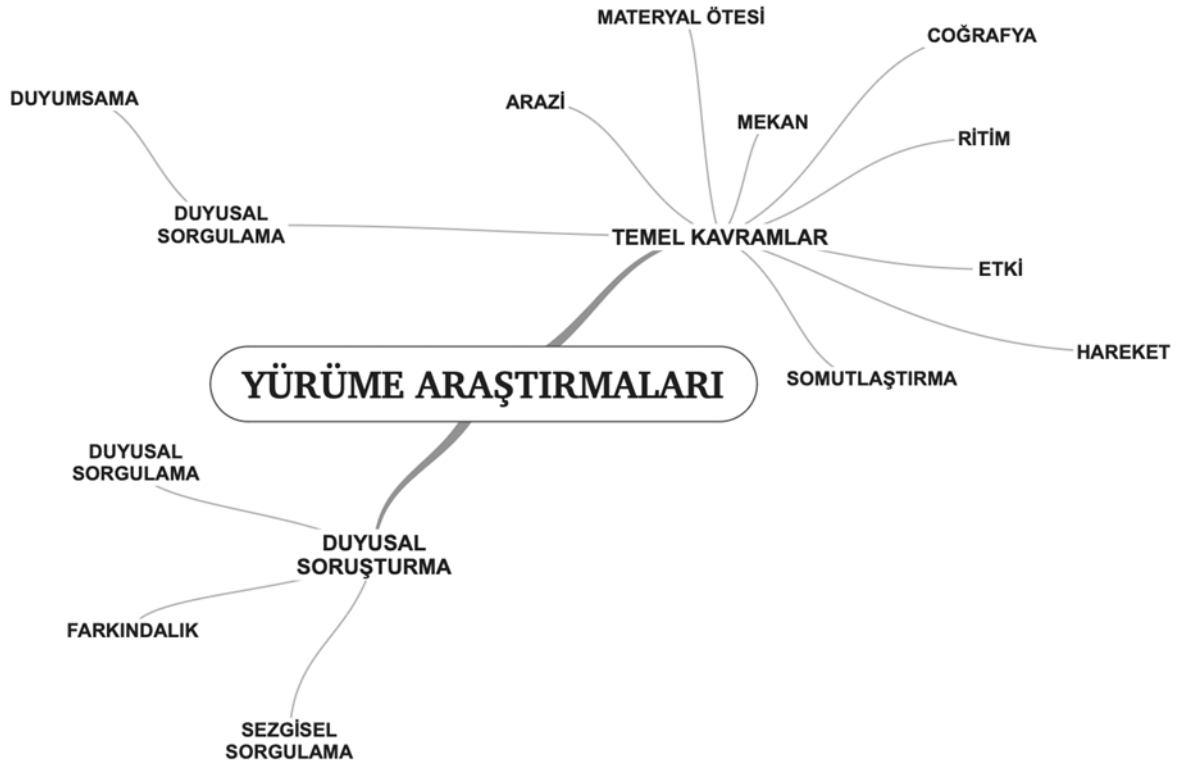
YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada bir tarama modeli olan literatür tarama kullanılmıştır. Demirci'ye göre (2014, s. 74) literatür taraması; “çalışılmamış, ihtiyaç duyulan ve özgün bir araştırma konusunun belirlenmesi, konu hakkında daha önceki gelişmelerin, temel kavram ve fikirlerin araştırmanın gerekçesinin içerisinde netleştirilerek verilmesi ve sonuçların alana katkısının tartışıldığı bir yöntemdir.” Teori ve uygulamaya yönelik öneriler sunmanın yanı sıra literatür taraması, daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulan alanları da ortaya çıkarmalıdır (Torraco, 2005; Denyer ve Pilbeam, 2013'ten aktaran Callahan, 2014, s. 273). Merri'a göre ise (2023, s. 70) “Literatür taraması, belli bir konuyla ilgili önemli düşünceleri ve araştırmaları birleştiren, sentezleyen ve eleştiren anlatım yazısıdır” ve literatürle, alandaki (“düşünce” parçaları) teorik ve kavramsal yazıları veya araştırmacının dışarı çıkıp veri toplayarak analiz

ettikleri ampirik veri temelli araştırma çalışmalarıdır. Bu kapsamda ülkemizdeki yürüme araştırmalarına yönelik alanyazına katkı sağlaması, yürüme araştırmaları üzerine teori ve uygulamaya yönelik uluslararası literatürün taranarak okuyucuya sunulması, araştırma sonunda konunun alana katkılarının tartışılarak önerilerde bulunulması amacıyla literatür taraması kullanılmıştır. Bu araştırma kapsamında alanyazın taraması gerçekleştirilirken araştırmacı tarafından uluslararası çalışmaların tematik sınıflandırılması yapılmış, çoğunlukla alanyazında kullanılan konuya ilişkin genel kavramlar belirlenerek aşağıda sunulmuştur (Şekil 1).

Şekil 1: Literatür Taraması Tematik Araştırma Düzeni (Araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.)

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu bilgiler ışığında yürüme araştırmasını oluşturan temel kavramların yanında sanat eğitimi alanında da önemli bir yeri olan sezgisel ve duyuşal soruşturmalarla ilgili alanyazın incelemesi yapılmıştır. Bu çalışmada, yürüme araştırmalarının bireyin duyuşal ve sezgisel farkındalığına nasıl etki ettiğinin görölmesi ile yürüme araştırmaları ile gerçekleştirilen sanat araştırmalarında bu farkındalığın kişiye katkılarının sunulmasına yönelik bir bakış açısı oluşturmak amacıyla veriler; doküman incelemesi teknikleriyle toplanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008, s. 188) dokümanların, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynakları olduğunu ve bu tür araştırmalarda, araştırmacının ihtiyaı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilme imkanı yakaladığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda çalışmada yürüme araştırmalarını gerçekleştiren uluslararası uygulayıcıların ve kuramcılarının görüşleri, ulusal ve uluslararası yazılı ve elektronik (internet) kaynaklar (kitaplar, tezler, makaleler vb.) incelenmiştir. Bu anlamda veri kaynağından ulaşılan verilerle anlamlı bir dizge oluşturulmaya çalışılmıştır. Merriam ve Simpson'a göre (2020, s. 48) "Bazen taramalar, kronolojik sıraya göre düzenlenebilir ve "bazı taramalar tematik ve kronolojik düzenlemenin birleşimine dönüşebilir" (aktaran Marriem, 2023, s. 75). Marriem (2023, s. 170) kelime olarak kategorinin temayla, örüntüyle, bulguyla veya araştırma sorusuna verilen cevapla aynı olduğunu ve aslında kategori oluşturmanın da bir veri analizi olduğunu vurgulamaktadır. Bu sebeple araştırmanın bulguları araştırılan sorulara cevap verebilir nitelikte düzenlenerek temalara ait başlıkların altında sınıflandırılarak okuyucuya sunulmuştur.

BULGULAR

1. Yürüme Araştırmaları

Kişinin yürüyüş eylemi, hedefine kilitlenip bir şeyleri değiştirmek için aldığı yol boyunca kendini de tanımasıdır. Yürüme insanla farklı bir anlam kazanırken yürüme eylemi sadece bir yerden bir yere gitmek için kullanılan bir şey değildir yaşadığımız dünyayı ve çevreyi gözlemleyerek içinde bulunma, anlamlandırma, keşfetme, hissetme, duyumsama, ait olma, sorgulama yapma, deşarj olma, uyumlanma, düşünme ve sağlık için de kullanılabilir. Yürüyen bedende mekanı zihniyle hareket ettirerek, ortamı deneyimleme şansına sahip olur. Yürümenin gerek fiziksel gerek psikolojik birçok faydası olduğuna dair fazlası ile bilimsel

kanıt vardır. Yürürken en çok bacaklar ve ayak çalışıyor gibi görünse de beyne ulaşan oksijenle birlikte daha sağlıklı ve yaratıcı düşünme ortaya çıkar. Yürüme eylemi ile özdeşleşen en önemli kavramlardan olan flanör, kelime anlamına bakıldığında yürüyen, algılayan, inceleyen, çözümleyen ve sentezleyen kaşiftir. Köse (2012, s. 9) flanörü düşünceyle bağdaştırıp “Flanör, her şeyden önce, ‘yürüyen düşünce’dir, düşüncenin geniş yollar, kanallar, düzlükler açan yürüyüşünün insanın aklındaki izdüşümleridir” olarak açıklarken, Spinoza “Yürümek düşünmektir” der. Yürüyen beden düşünür, sadece zihinle değil ruhu ve bedeniyle beraber bir bütün olarak hareket eder. “Flanör kavramı daha önceden aylıklık eden, boş dolaşan avare kişi olarak nitelendirilmiş olsa da “ilk olarak Baudelaire tarafından kentin ve insanının ruhunu anlayan kişi olarak” kullanılmıştır” (Yeşil, 2016, s. 128). Flanör kelimesinin bu doğrultuda anlamsal olarak farklı kavramsallaştırılma durumu vardır. Flanör yürürken dikkat çeken şeylerin, seslerin ve görüntülerin zihinsel haritasını çıkarır. Benjamin (2012) “Flanör, neredeyse bir hafiyeye dönüşecek merak, uyanıklık ve dikkatle gözlem yapmayı kendine uğraş edinen amatör bir karakter uzmanıdır” (aktaran Bal, 2019, s. 30) derken flanör’ün çevresindeki mekanı ve dışarıda akan zamanı detaycı bir şekilde en yakından gözlemleyebilen kişi olduğunu vurgular. Flanör, yürürken şehir yaşamını, kendi zihni ve iç görüşü ile sentezleyerek görünmez ama duyumsanabilir olanı ortaya çıkarmak için geçici olanı mercek altına alarak gözlemler ve yorumlar bunun içinde olabildiğince yavaş hareket eder. Zaman onun için farklı hızda akarken mekanın dinamikleri de zihin haritasında yeni bir ivme kazanır. Yavaş ritmik adımlar yürüyüş araştırmacısı için odaklanma, detaylı görebilme ve mekanla bütünleşmeyi sağlar. Böylelikle yürüme araştırmasında önemli olan mekan, hareket, ritim, sezgi, duyuşal farkındalık, duyuşal sorgulama ile anlamlı bir yürüyüş araştırmasına veya sanatsal ürünlere dönüşür. Yürüyen kişi çevresiyle empati kurar ve o atmosferin bir parçası haline gelir. Yürüyüşler düşünce ve duygularla, duyular adımlarla ve mekanla birbirlerine bağlanır. Bu bağlanma yeni ilişkiler oluşturarak farklı düşünceleri ve eylemleri ateşleyebilir. 1960’lardan günümüze çağdaş sanatta yürüme; Arapoğlu (2018, s. 94) yeryüzünü simgesel olarak dönüştürme eylemlerinden birisi olarak görülmüştür. Bu eylem bir alanı fiziki olarak dönüştürmeyi içermez. Fakat yeryüzünden kalıcı izler bırakmadan geçmek, sadece geçici ve yüzeysel etkiler bırakmak yürüme merkezine alan çalışmaların temel niteliği olarak gösterilebilir. “Örneğin yerleşik sanat kurumlarını eleştiren ve sokakta sanat

pratikleri ortaya koyan, bedeniyle kenti deneyimleyen ve keşfeden sanatçının kendisi de bir performans aracına dönüşebilmektedir” Gümğüm (2020, s. 208). Sanatçıların gerçeğin izini kentlerde, sokaklarda arayışı, durumlar inşa ederek ve eleştirel sanat pratikleri ortaya koyarak gerçekleşmektedir. Çağdaş sanatta yürüme eylemini kullanan sanatçılar, mekanın kendilerine sağladığı olanaklar dahilinde yaşadıkları deneyim, gözlem, hissiyat ve materyallerle farklı sanat pratiklerini gerçekleştirilebilmektedir. Çağdaş sanatta yürüme örneklerine bakıldığında doğadaki malzemeleri kullanarak insan-doğa uyumu ile yürüyüş gerçekleştiren Long, kendi kişisel haritalarını çıkararak dünya üzerinde iz bırakmayı hedeflemiştir. Dünya üzerindeki doğada bulunan nesnelere kullanarak bunları sanat eseri haline dönüştürmüştür. Bir gezgin gibi yürürken doğada bulunan malzemeleri kullanması da doğaya saygısını ifade etmektedir. Long, yürürken doğayı iyi bir şekilde gözlemleyip dikkatini çeken nesnelere bir araya getirerek sanatını özgürce ifade etmiş, anı yaşamış ve duygu - düşüncelerini somutlaştırarak bir yapıt haline getirmiştir (Görsel 1).

Görsel 1: Richard Long, İrlanda'daki çizgi, 1974.

Çağdaş sanatta yürüme örnekleri denince akla gelen bir diğer isim Hamish Fulton'dur. Fulton yürüyüşlerini sanat haline getirmiştir. Yürüme'yi bir sanat formu, eğlence, hareket ve düşünme biçimi olarak kullanır. Yürüyüşlerinde herhangi bir eser bırakmaz ve sadece yürüme eyleminin kendisini önemser (Görsel 2).

Görsel 2: Hamish Fulton, Yürüyüş 2: Margate Deniz Havuzu, 2010.

2. Yürüme Araştırmalarında Temel Kavramlar

2.1. Arazi ve Coğrafi Konumlar - Mekan

Yürüme araştırmalarında mekanın fiziki özellikleri bize birden çok ve farklılaşan bilgiler sunmasının yanında kendine özgü unsurlarla yaşayan bir atmosfer içerisinde o mekanı bireysel olarak da yaşama fırsatı vermektedir. Yürüme araştırmalarında da seçilen mekan bu fiziki özelliklere göre şekillenmektedir. Örnek verilecek olursa denizi olan bir yerde deniz kenarında yapılacak bir yürüyüş, ormanı bol bir yerde ormanda yapılacak bir yürüyüş o yerin özellikleri ile ilişki kurmamıza, hissetmemize, kültürünü anlamamıza yardımcı olarak birçok özelliği duyumsamamız için bizlere eşsiz yollar sunacaktır. Her mekanın kendine has kokusu, havası, yaşanmışlıkları, bitki örtüsü dahil tüm kültürel yapısı oraya sinmiştir. Bu sebeple yürüme araştırmaları her zaman her kişide farklı keşiflere yol açmasının yanında kişinin önce kendini sonra yanındakileri ve çevresini tanıması ile farklı deneyimler yaşayabilmesi için çeşitlilik yaratabilmektedir. Massey (2005), yürüyüş araştırması aynı zamanda yer teorilerine, sabit ve bilinen bir şey olarak yerin mantığını değiştirerek yerin bir olay, süreç içinde ve

ilişkisel olarak üretilmesine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur (aktaran Springgay & Truman, 2018, s. 17). Herhangi bir mekana ait teori geliştirme, kendine has özellikleriyle bilinen o mekanın farklı bir şekilde kurgulanarak hiç olmadık olaylarla veya süreçlerle ilişkilendirilmesi araştırmalarda yeni bakış açıları üretilmesi için önem arz etmektedir. Yürüyüş araştırmacıları önemsenmeyen, gelip geçilen bir kara parçasına anlam yükleyerek bir amaçla yürüme eylemi gerçekleştirdiğinde, ortaya çıkan anlamlar farklılık gösterecektir. Sadece yürüme eylemi değil aynı zamanda hareket halindeyken rastlantısal karşılaşmalarla ortaya çıkan sohbetler, röportajlar ya da sözlü anlatımlar kişilerin karşılıklı olarak insan-mekan ilişkisinin derinleşmesinde önemli bir basamak olabilmektedir. Jones vd., (2008, s. 2) “Yürüyen röportajlar, insanların mekana ilişkisi etrafındaki sorunları keşfetmek için ideal bir tekniktir” sözüyle bu görüşü desteklemektedir. Miaux, son yıllarda mekânla ilgili çalışmalarda niteliksel araştırmaların çok daha fazla kullanılmaya başlandığını, çünkü bu tür araştırmalarda yaşanan mekânla ilgili algılara ve öznel yorumlara çok daha fazla yer verilebildiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, kentte yaya olma deneyimini araştırmış, bu araştırmayı “mekânla ilişki halindeki hareketli beden” kavramsallaştırması üzerinden yapmıştır (Miaux, vd. 2010, s. 1166). Miaux’un kentte yaya olma deneyimini hareketli beden olarak belirttiği ifadeleri aslında insanın her yöne hareket etme kabiliyeti olan önemli bir araç olduğunu düşündürmektedir. Kendi hareket kabiliyeti ile yol alan ve bu süreçte de bedenini çevresindeki diğer şeylerin hareketiyle eşleyen insan bir anlamda yürüyüş sırasında bir enstrümanın akort olması gibi çevresi ile bütünleşmektedir. Araştırmacı sohbet eşliğinde veya ses kayıt yöntemi ile gerçekleştirdiği yürüyüşünde çevre - insan veya çevre - nesne ilişkisinin yanında nerde ne söylediği de bu sayede önem kazanır. Çünkü bulunduğumuz mekandaki düşüncelerimiz ve hislerimiz etkileşim içine girerek beraberinde farklı sorgulamalar ortaya çıkarmakta ve o ana öznel yorumlar oluşturmaktadır. Yürüyüş kişinin yürüme sürecinde belirleyebileceği bir mekan, zaman ve harita oluşturur. Hayatı hissederek yaşamaya başladığımız sürece içinde yürüdüğümüz mekanlar bize yeni yollar, yeni mekanlar, yeni düşünce biçimleri sunacaktır. Bir anlamda hareket ederken çevremizdeki her şeyi anlamlandırarak görmek varoluş sebebimizin de anlaşılması için bir rota oluşturacaktır.

2.2. Duyusal Sorgulama

Bedenin bir bütün oluşu ve bulunduğu yerle uyum sağlaması duysal sorgulamalarda göz ardı edilemeyecek bir konudur. Yürüme duysal sorgulama yapmak için önemli bir araçtır ki araştırmacıların ve araştırmaya katılanların duysal deneyimlerine uyum sağlamalarına katkıda bulunur. Araştırmalarda duysal sorgulama yapmak için ortaya konulan görme, koklama, tatma, dokunma veya işitme duyularını aktif hale getirerek bulunduğumuz yeri bütünsel olarak algılamamızı sağlar. Her mekanın kendine has özelliklerinin olması araştırmacının o duyusunu ön plana çıkartmasını teşvik eder (Claussen, 1993; Howes, 2003, 2005; Springgay, 2008; Vasseleu, 1998). Bedensel duyular -dokunma, tat, koku ve ses-tarihsel olarak öznel ve sezgisel olarak görülmüş ve bu şekilde meşru bilme biçimleri olarak yorumlanmıştır (aktaran Springgay & Truman, 2018, s. 34). Duyularımız ve sezilerimiz çevredeki nesnelere algılamak bize kılavuzluk eder. Anın görüntülerine, seslerine, kokularına ve tatlarına odaklanmak araştırmaya farkındalık katar. Yürüyüş rotasını tekrarlamak duysal sorgulamalar için önemli adımlardandır çünkü araştırmacının önceki deneyimlerinden edindiği bilme ve zihninde kalan anıları ile yeni yürüyüşü kıyaslaması daha yoğun anlamlar çıkarmasına yardımcı olacak, farklı bakış açısı ile derinlemesine hareket ederek yeniden keşfetmeyi sağlayacaktır. Her mekanda aynı duysal deneyimleri ve sorgulamaları yaşayamayız mekanın da kendine has duysal bir deneyimi vardır o yerde yaşanan olaylar ve süreç bunlarla ilişkilendirilir, o günün hava koşulları bizim duygu ve düşüncelerimiz, dikkat ve algımız değişebildiği için duysal algımızın soruşturması da değişecektir ve her tekrarlanan yürüyüşün ardından çeşitlenecektir. Çevremizdeki her şeyin enerjisi ve dili vardır. Her şey bizi selamlarken konuşur ve varlığımıza yanıt vererek bizi de ortama dahil eder. Biz kimi zaman fiziksel kimi zaman ruhsal anlamda bakıp da göremediklerimizi fark ederiz. Bu farkındalıkta en önemli olan şey ise hangi duyumuzu ön plana çıkarabildiğimizdir. Trevor Hagen (2014) gibi sesle ilgilenen etnograflar, insanların ses ile olan ilişkisini ve yer olarak sesi nasıl kavradıklarını incelemek için, katılımcıları mahallelerde yürürken ses alanlarına dikkat etmeye davet etmektedir. David Paquette ve Andrea McCartney (2012) ses yürüyüşlerinin hemen ve uyarlanabilir oldukları için nitel araştırmacılar için önemli yöntemler olduğunu savunmuşlardır (aktaran Springgay & Truman, 2018, s. 37). Yürüyüşte bir duyuyu keskinleştirerek ön plana çıkarmak ve aynı zamanda diğer duyuları izole edebilmek çok önemlidir. Bir duyunun en üst seviyedeki kapasitesine şahit olabilmek ve o duyunun bize

sunduğu kavrayış içerisinde çevremizi derinlemesine inceleyebilmek hiç düşünmediğimiz soruları akla getirebilmektedir. Örneğin işitme duyusu ile bir mekanda duyulan sesin o yerin ekonomisi, yaşantısı, işlek olup olmadığı, kültürü ve hatta bitki örtüsü hakkında bize bilgiler verebileceğini bilmek şaşırtıcı olabilmektedir.

2.3. Etki

Yürüyüş araştırmalarında ortaya çıkan “etki” kavramı araştırmaya bizi neyin ittiği neyin soruşturulacağı sorusunun cevabı olarak kullanılmaktadır. Bir kimse veya nesnenin başka bir kişi veya şey üzerindeki etkileme gücü; yardım, tesir, rol (Türk Dil Kurumu, 1932) anlamına gelen sözcük yürüme araştırmalarında da hareketin bedene, mekana ve duyular üzerindeki etkileme gücü olarak ele alınacaktır. Lara, Lui, Ashley, Nishida, Liebert, Billies (2017) Etki, etkileyen ve etkilenen bir cismin yoğunluk ve kuvvetleriyle ilgilenir. Ancak, kişi-öncesi etkilere duygulanım yükleme eğiliminde olduğu için, etkinin bazı kullanımları ve kuramsallaştırılması, sonuç olarak kimliği silebilir” (aktaran Springgay & Truman, 2018, s. 5). Duygulanımlar da karşılaşılan etkilere göre şekillenmektedir. Yürüyüşlerde nasıl hissettiğimizi düşünerek herhangi bir yargılama yapmadan bizi etkileyen şeyleri fark etmeye çalışmalıyız. Bu araştırmanın neden yapıldığı konusundaki çerçeveyi oluşturacaktır. Parçası olduğumuz çevreden etkilenen ve aynı zamanda çevreyi etkileyen beden birbirleriyle etkileşim içinde bulunmaktadır. Yürüyüş yaparken bulunduğumuz ortam herkese göre farklı etkilere sahip olabilir. Su sesinin etkisi kimi insanı rahatlatırken kimi insanı tedirgin edebilir bu da daha önce yaşadığımız duygulanım veya tecrübelerle ilişkilidir. Gelecek ile metodolojiler arasındaki ilişki hakkında yazan Coleman (2017, s. 527), geleceğin bilinemez ve tarif edilemez olduğunu ve bu nedenle şimdiki anın bakış açısından karmaşık olduğunu savunmaktadır. Yürüyüş gibi etkilerle ilgilenen metodolojiler, araştırmacıların gelecek hakkında düşüncelerini sağlar, der (aktaran Springgay & Truman, 2018, s. 45). Yürürken yaşadığımız duygusal etkiler de ‘an’lıktır bir daha tekrarlanamayabilir. ‘An’ın bize vermiş olduğu etkileri ruh halimize göre, öğrenmiş olduğumuz tepkilere göre yansıtırız ona benzer uyarıcılara karşı etki-tepkiler oluştururuz.

2.4. Somutlaştırma

Somutlaştırma kavramı yürüyüş araştırmalarında araştırmacıların ve katılımcıların bölgede hareket etmenin ne anlama geldiğini somutlaştırarak inceledikleri adımdır. Örneğin, yağmurda yürümenin genel deneyimini nasıl bir his olduğunu somut bir şekilde ortaya koyarlar. Yürüme araştırmaları, hareketin zihin, beden ve çevreyi nerede birbirine bağladığı üzerinde çalışır. Springgay & Truman, (2018, s. 4-5)'e göre yürüyen bilim adamları, somutlaştırmayı tipik olarak ilişkiyel, sosyal ve keyifli olarak tanımlarlar. Bu deneyimsel anlayış, ya bir yürüyüşçü ile ilgili bireysel bir açıklamaya odaklanır ya da yürümenin sosyal yönlerini vurgulayan topluluk temelli ya da grup yürüyüş uygulamaları yoluyla kavramsallaştırıldığını vurgular. Yürüyüşçü etkileşim içinde olduğu her duyguyu yansıtmak için somutlaştırmayı kullanmaktadır. Yürüyüşün seçildiği bir mekanda ve zamanda anlatılmak istenen düşünce somutlaştırma ile ortaya çıkar. Yürürken hissedilen duygular gözle görülemez hatta bazen ifade edilemez denizi bilmeyen biri için deniz hırçınlığı ifade edebilir ve bu duygusunu farklı bir şekilde yansıtarak somutlaştırabilir bunu yaparken yürüyüş araştırmacısı ister bireysel yürüyüşlerinde ister grup katılımlı yürüyüşlerinde somutlaştırma adımını amacına uygun şekilde seçecektir.

2.5. Materyal Ötesi - Beden Ötesi

Materyal ötesilik, insan bedeni ile coğrafi bağları birleştirerek birbirleri arasındaki etkileşimi ortaya çıkarır. Yürüme araştırmalarında insan dünya ile bütünleşmiş durumdadır. Çevresindeki en ufak detayların farkında olarak gözlem yapar. Bir nesnenin daha önce hiç bir anlamı yokken bulunduğu konumla anlamlı hale gelir. Yürüyen araştırmacılar, anlık olan, somut ve bedensel hareket deneyimini hareket halinde ortaya çıkarırlar. Pink vd. (2010, s. 3) yürümenin önemli olduğunu çünkü 'Bu, başlı başına bir çevreyi algılamamız için tamamlayıcı bir katılım biçimidir. Yürürken yeni yollar öğrenmekten ve tanımaktan başka bir şey yapamayız' der (aktaran Springgay & Truman, 2017, s. 4). Pink bedenler hareket ettikçe bilgi üreteceğini savunur. Harekette materyal ötesi düşünmenin, yürüme araştırmalarında boş zamanın ötesine geçerek yoğun bir yürüme anlayışına doğru ilerlemek için gerekli olduğunu iddia eder. Materyal ötesi kavramının yürüme araştırmasına katkısı mekanı, bedeni, duyuusal sorgulamaları ve hareketi birbirleriyle bütünleştirerek insan bedenleri ve coğrafi mekanlar arasındaki maddi değişimleri ortaya çıkarır. Bu bir nevi insanı ve insan olmayanı dağınık, değişkenlik içinde birbirleriyle iç içe geçmiş olarak ele almaktır. "Beden-ötesi gerçeklik,

doğa-kültür ayrımını ortadan kaldırır ve bedenlerin bir araya gelmelerinden önce var olmadıklarını, iç-eylemde ve iç-eylem aracılığıyla cisimleştiklerini ileri sürer” (Springgay & Truman, 2018, s. 50). Bir oluşum kendi başına hiç bir şey ifade etmezken bulunduğu mekanla, kültürle anlamlanarak şekillenir. Madde ötesini harekete geçiren yürüyüş, bedenlenmenin insandan öte bir kavramsallaştırması ile bağlantılı sorular sorar. Materyal ötesi kavramı, bir nesnenin ne olduğundan ziyade onun evrende, mekanda, yürüyüş araştırmacısında, sanatta, bilimde veya tıpta nasıl tezahür edildiğiyle ilgilenir. Her nesnenin bir var oluş amacı olduğu gibi beraberinde vermek istediği sorgulattığı bir anlam ile bütünüyle ele alınır. Yorumlama, duygusal yoğunluklar, çok yönlü algılama bir nesnenin gelip geçiciliği olmadığını yürürken düşünmenin algılamanın ve not etmenin bu aşamada çok önem kazandığı ifade edilmektedir.

2.6. Ritim

Ritim, yürümenin hızına temposuna işaret eder. Bir coğrafi bölgede yürüme hızı, yani yayaların hareket şekli, buna bir yerin ritmi denir. Bir kentteki bireylerin yürüyüş şekli, uzak bir köydeki yürüyüşten farklıdır. Bir yere yetişmek için yapılan yürüyüşle dolaşmak için yapılan yürüyüşün ritmi farklıdır. Örneğin, öfkeliyken, heyecanlıyken yapılan yürüyüşler de ayaklar birbirine dolanır düzenli hareket yoktur ama dolaşmak için yapılan yürüyüşte anın, gökyüzünün, havanın tadını çıkarmak rahatlamak ve çevreyle etkileşime girmek için hareket durağanlaşır. Yürümenin hızı ve temposu, yürüyüş araştırmalarında ortaya çıkan bir diğer temadır. Lefebvre (2004, s. 15) ritim çalışmasına “bir yer, zaman ve enerji tüketimi arasında etkileşimin olduğu her yerde ritim vardır” önermesiyle başlar. Bu uzam-zamansal özgüllüklere dikkat çekerken, “her ritmin bir zamanın mekanla, yerel bir zamanla ya da istenirse zamansal bir yerle ilişkisini ima ettiğini” ileri sürer (aktaran Edensor, 2010, s. 69). Örneğin günlük yürüyüşler, flanörün yavaş yürüyüşü kendine has ritim oluşturur. Yürüyüşün ritmini birçok unsur etkiler mekanda var olan seslerin bile yürüyüşe ritim katacağı söylenebilir. Yürüme araştırmacısının gözden kaçırmaması gereken detaylar için mekanda yürüyüş yaparken küçük adımlarla, mekandaki sesleri duyarak yürümesi gerekir aksi takdirde mekanı duyumsayamaz ve görünmeye değer olan küçük ayrıntıları kaçırmaması kaçınılmaz olur.

2.7. Hareket

Hareket, yürüme ile ilgili olarak yönlülüğü akla getirir. Andre Maurois; “Hayat harekettir, uyuşukluk ise ölüm.” demiştir. Yaşamın kaynağı hareket etmektedir örneğin; bir çiçek bile yaşamak için güneşe doğru yönlü hareket eder. Yürüme araştırmalarında ise hareket hem toplu hem bireysel yürüme biçimleriyle ilgilenir. “Batı düşüncesindeki ritim tipik olarak ölçüyle bağlantılıdır ve belirli bir frekansta kalıplar oluşturan tekrar eden hareketlerle yapılandırılır” (Ikoniadou, 2014’ten aktaran Springgay & Truman, 2018, s. 74). Genellikle müzikle ilişkilendirilen ve bu haliyle zaman ve süre, yürüme ve hareketlilik araştırmalarında ritim mekanla ilişkilendirilmiştir. Hareket, kişinin fiziksel konumunu yani yerini değiştirme olarak tanımlanır. Yürüyüş araştırmacısının hareket etmekte ki amacı, düşünmeyi ve duyuları aynı anda ortaya çıkartma eylemidir. Hareket ettikçe yollar, hava, çevredeki nesnelere hareket eder bu da bizim algımızı şekillendirir. Hızlı veya yavaş hareket etmemizi mekanın yapısı, duygu durumumuz ve zaman da etkileyebilir bu yüzden yürüyüş hareketlerindeki değişimi algılamalı ve ona göre değerlendirmelidir.

3. Duyusal Soruşturmalar “Duyusal ve Sezgisel Farkındalık”

Duyusal algılar; koku, dokunma, tat, işitme ve görmenin ortaya çıkardığı fonksiyonlardır. Hayatı duyularla yorumlar ve öğreniriz. Yürüyüş araştırmalarında da duyusal soruşturmalar önemli bir yer tutar. Ayağın toprağa dokunduğu an bedenle beraber zihinde soruşturmaya geçer. Örneğin, yürüyüş bilgini Hannah Macpherson'ın (2009) görme engelli yürüyüşçüler ve onların ‘görebilen’ rehberleri ile yaptığı çalışma, eller yerine ayaklardan gelen dokunsal bilgiye odaklanır” benzer şekilde, Jo Vergunst'un (2008) Aberdeen'deki etnografik çalışması, yürümenin yüzeylerin ve dokuların bedensel farkındalığını işaret ettiği bedensel yolları not eder” (aktaran Springgay & Truman, 2018, s. 41). Duyusal deneyimler, dokunulunca hissedilen algılar ve yoğunluklar yürüme araştırmalarındaki duyularla ilgilenir. Diğer duyumuz koku ise bir coğrafyanın kültürünü koku hafızası olarak bize ne anımsattığını ne hissettiğimizi ve nerde olduğumuzun bilgisini verebilir. “Koku, belirttiğimiz gibi nötr değildir. Kokuların nasıl aktığı, bedenlere veya yerlere nasıl bağlandıkları ve bu akışların ne tür karşılaşmalar yarattığı duyusal araştırmaların bir parçası olarak önemlidir” (Springgay & Truman, 2018, s. 48). Yöntem olarak kullanılan duyusal deneyim ise bir yürüme araştırmasında mekanı anlamak, bir yerin kültürünü duyularla soruşturmak için oraya ait tarihsel mekanlarla karşılaşmamız gerekir hissiyatlarımız o bölgede yaşayan insanların

duyusal deneyimi bize o yer ile ilgili bilgiler verecektir sadece mekanı değil yürürken kendi içsel soruşturmamızı da ortaya çıkarmaya olanak sağlayacaktır. Algılanması gereken deneyim araştırmacı yürümeye başlamadığı sürece hissedilmeyecektir. Kültürlerin, coğrafi özelliklerin bedensel ve duyusal deneyimle hissedilebileceği ve bize ayrıntılar verebileceği aşikardır. Cox'a (2019, s. 5) göre "duyusal çalışmalarda, duyuların da güç meseleleri tarafından şekillendirildiği kabul edilmektedir. Farklı toplumların farklı duyulara ayrıcalık tanıdığı hiyerarşik olarak görülmüştür. Batı kültürü geleneksel olarak görme ayrıcalığına sahiptir - oküler merkezlidir." Araştırmacı, araştırmasını somutlaştıran koku, tat, ses, duyusal ve sezgisel güçlerine dikkat ederler. Böylelikle beden bizim için bilgi üreten araç haline dönüşür. "Beden ve onun duyusal yetileri aracılığıyla araştırma yapmak, kişinin etnik köken ve cinsiyete ilişkin ontolojik farkındalığının yanı sıra duygusal öznelliklerle de yüzleşmesi anlamına gelir" (Low ve Abdullah, 2019, s. 2). Bu sebeple yürüyüşçünün yaşı, yaşanmışlıkları, deneyimleri, hava koşulları, zaman, mekan, mevsimler ve ortamda bulunan sesler yürüme araştırmacısı olan flanörün de duyusal deneyimleri yol gösterici olarak kullanıldığı görülür. Bu bağlamda deneyim, araştırmacıyı duyusal deneyimlerini sorgulayarak benliğine, ulaşmak istediğine ulaştırır. Aimée Boutin (2012) ise görme duyusunun "görmek flanörün en önemli duyusudur" şeklinde yorumlamıştır. Çevre ile birebir iletişim kuran duyularımız dışında içsel olarak hissettiğimiz bize yön veren sezgi kavramı yaşanacak bir şeyin daha önce öğrenilmiş bilgilerle hissedilmesi, aniden oluşan aydınlanma, önsezi yani bir şey olmadan önce içine doğma şeklinde yorumlanabilir. Sezgi bilginin bir sonucu değildir ruhun bir şeyi bilmesi hissetmesidir. Bilginin bir sınırı vardır sezgilerin sınırı yoktur. Ruhumuzu ne kadar dışarı uyarıcılara açarsak, kalp gözümüzle bakarsak, kalbimizin sesini dinlersek o kadar çok bilgiye ulaşırız. Bir şeyleri anlamasak bile en azından sezeriz. Sezgi durup düşünürken, birdenbire, hareketsizken, aktif hissetmediğimiz zamanlarda gelişir. Bilinç ve bilinçdışının arasında kalmış bir güçtür. Elimizdeki şeyi rengi, şekli, tadı veya kokusu ile tarif edebiliriz ama o nesneyi sezdiğimizde bizde uyandıran çağrışımları, hissiyatları bambaşka bir bakış açısı kazandırır. Güler'e (2021, s. 201) göre

sezgi örneğini müzik üzerinden şu şekilde anlatır: Hayatımızda yer edinen müziği kulağımızla dinlerken ruhumuzda hissettiğimiz duyguları sezeriz. "Nasıl nesnelere çıplak gözle görmenin ötesinde farklı bir sezgiyle ruhumuzda hissediyorsak-ki burada

görme edimi bilme'dir- müzikteki seslerin ötesini duyabilme içinde söyleyecek çok şey vardır. Çünkü gerçek olan çıplak gözün sadece gördüğü ya da kulağın işittiği değildir. Aksine gerçek bize duylardan yansıyan izlerin bir sezikle ruhla birleşerek bilmeye dönüştüğü anda apaçık ortaya çıkan şeydir”.

Schopenhauer (2010, s. 45) “her derin bilginin, hatta gerçek bilgeliğin bile kökü eşyanın sezgiyle kavrayışına dayanır... Bu sezgisel kavrayış her zaman hakiki sanat eserinin, her ölümsüz fikrin hayat kıvılcımını elde ettiği doğum süreci olmuştur” (aktaran Güler, 2021, s. 201). Bilim ve sanat gibi alanlarda bilgiye ulaşmak için yalnızca öğrenilmiş bilgiler yetmez insanın sezgisinin de devreye girmesi gerekir doğru bilgi ancak öyle ortaya çıkacaktır. Sanat ruhun dışarıya yansımadır sanatçı içindeki duyguyu sezer ve karşısındakine bir mesaj verir. Sanat bilgi değildir sanat bilgi yapandır. “Kişilerin yaratıcı güçlerini ateşleyerek yeteneklerini geliştirecek yöntemlerin içerisinde “sezgi” mutlaka yer alması gereken bir kavramdır. Şüphesiz her kişiye özel, içten dışı doğru bir kavrayışla sanatsal deneyimleme süreci, yaşam boyu devam eden bir süreçtir” (Güler, 2015, s. 7). Sanat temelli araştırmalarda araştırmacı çevresindeki her nesneyi duyguları, sezgileri ve zihni ile bütünleştirerek vermek istediği mesajı, duyguyu, düşünceyi yansıtır. Sezgiler her insanda değişik şekilde ortaya çıkan güçlerdir. Sezgilerimiz bizim için güvenilir bir rehber konumundadır. Sezgiler çevreyi gözler, uyarıcıları algılar ve en uygun biçimde davranmamızı sağlar. Sanatta da bu yönüne örnek verilecek olursa sanatçı toplumun ihtiyaçlarını sezer ona göre işler ortaya koyar ve ruha ayna tutar. Sanatta sezgi önemli bir yer tutmaktadır ve yürüme araştırmalarında da bize yol gösterici harita niteliği kazanır. Araştırmacı harekete geçmedikçe duyuları ve sezgileri sınırlı kalacaktır.

4.2. Yürüme Araştırmalarında Sezgisel Metodolojiler

Sezgi, herkes için değişiklik gösterir ve çok farklı şekilde tanımlanır. Nasıl tarif edileceği öznelidir. Bazı insanlar vücut dilini yorumlayarak bunu hissederler. Bazı insanlar bunu anında bilme, aydınlanma olarak tanımlar. “İç ses, içgüdü, kafamızın içindeki ses şeklinde ifade edilebilen sezgi kavramı, bir karar verme sürecinin de parçasıdır” (Berkant, Bahadır ve Şanal, 2022, s. 1569). Yürüme araştırmasındaki sezgi hareket halinde ortaya çıkabileceği gibi pasif bir konumda soluklanmak için verilen bir arada da ortaya çıkabilir. Sezgiler hızlı ve etkili

tepkiler vermemizi sağlar. Sezgiler anlatılmaz ve o anda deneyimlenir. Yürümekte bir sezgidir yürürüz ama bunu nasıl yaptığımızı anlatamayız. Montaigne (1999, s. 18) “iki temel taşımızı (ruh ve bedeni) birbirinden ayırmak, koparmak isteyenler yanılıyorlar; tam tersine onları çiftleştirmek, birleştirmek gerek” derken bedenın ruhla birleşmesinin önemini vurgulamaktadır (aktaran Güler, 2021, s. 201). Yürümede de insanlığın duygu ve ruh durumuna dayalı ilerlemektedir. Bir yürüyüş yapmak için elimizde illa bir harita, planlanmış bir zaman ve mekan olmak zorunda değildir sokakları, her gün geçip gidilen yolları, parkları, su kenarlarını, işlek caddeleri sadece duyularla keşfedebiliriz. Her yol ayrımlarındaki seçimler, adımlardaki ritimler sezgisel bir itme gücü olarak varsayılabilir. Yürürken karşılaştığımız her şey yeni bir sorgulama olarak aklımızda dolaşır ve çevre buna bir işaret, bir cevap verebilmektedir. Gallerli sanatçı Brendan Stuart Burns’un resimleri, çizimleri ve fotoğrafları, yürüyüşlerinin ve bu yürüyüşlerinde karşılaştığı an’ları içerir. Yürüyüşlerinde geçirdiği zamanlar ve aynı mekanların farklı mevsimsel koşullar içerisinde sürekli ziyaret edilmesi, arazinin fiziki ve duygusal olarak daha derin kavranabilmesini ve duyumsanabilmesini sağlamaktadır. Bu, coğrafi mekanların tesadüfi olarak, sezgisel ve somutlaştırılabilir olan arasındaki sınırları ortaya çıkarmaktadır.

Görsel 3: Brendan Stuart Burns, Drift (Sürüklenme), Keten üzerine yağlı boya, 43 x 31 cm.

Sezgiler bir nevi ruhumuzun yansımalarıdır, sezgiler mekana, duygu durumuna, zamana anlık olarak değişim göstermektedir. Yürüyüş yaparken hareketin bize sağladığı dürtüler bilince ruh ve sezgi yoluyla aktarılmaktadır. Çevredeki herhangi bir şeyin algısı ruhumuzda farklı şekillerde tezahür edebilmektedir. Yürüyüş araştırmacısı aynı yeri tekrar tekrar adımladığında her karşılaşmasında farklı yansımalar, sezgiler hissedecektir.

Yürüme, hareket etme eylemi hayatımızda önemli bir yer tutmaktadır. Yürüyen araştırmaların birbiri içerisinde etkileşimi yeni sorgulamalar ortaya koyacaktır. Yürüme araştırmalarını oluşturan temel kavramlar düşünüldüğünde bu çalışmada yürüme araştırmalarının duyuşsal, duyuşsal sorgulamalar ile bütünleştirilerek farklı bir araştırma yöntemi sunulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yürüme araştırmalarının temel kavramları ile araştırma süreçlerinde çoğunlukla alanyazında öne çıkan ve vurgulanan kelimeler bu eylemin sadece hareket etmekten çok daha fazlasını sağladığını göstermektedir (Şekil 2).

Şekil 2: Yürüme Araştırmaları Literatür Taraması Tematik tematik kavram haritası (Araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yürüme, farklı birçok eylemle dolu hareket etme biçimidir. İnsanlığın yayılmasına öncülük eden yürüme hareketi, birçok yazar, sanatçı ve filozof gibi bilginlerinde dikkatini çekerek yürümek, düşünmek, yazmak arasında derin, araştırılmaya değer ve sezgisel bir

bağlantı keşfedilmiştir. Buna bağlı olarak yürüme eylemi sanatsal ve yaratıcı bir olguya dönüştürülmüştür. İnsanın iki temel ihtiyacı olan yürüme eylemi ve düşünme eylemi birbirine sıkıca bağlıdır çünkü yürümenin, hareket ile düşünce gücünü geliştiren ve yeni keşiflere yol açan zihnin en temel hareketi olduğu bilinmektedir. Yürüme araştırmalarının bir diğer olmazsa olmazı *mekanlar*, yürüme araştırmasının önemli bir parçasını oluştururlar. Yürüyüş için her zaman planlanmış bir mekana gerek duyulsa da sıradan her gün tepilen yollar, parklar, bahçeler, su kenarları, işlek caddelere tüm algılarımızı açarak bizlere hissettirdiği duyuşsal etkilere yaşamın görünen görünmeyen tüm akışına sorgulayıcı bir gözle bakmak mekanı anlamak için yeterli olacaktır.

Duyuşsal sorgulamalar ve sezgisel soruştırmalarda bu süreçte anlamlı bir araştırmayı ortaya çıkarır. Yürürken bedenimiz, duyularımız ve hissiyatlarımızı da peşimizde götürürüz bir yürüme araştırmasının normal adım atma eyleminden farklı olması için çevreyi hissetme, sezme, anlama, görünmeyeni önemsiz olanı ortaya çıkartmak için duyuşsal ve sezgisel metodolojiler önemli görülmektedir. Yürürken beden *fiziksel, tensel, duyuşsal ve duyuşsal* her türlü uyarıcıya açık olmalıdır mekansal dinamiklerin insana insanın çevresine karşı somut olan veya olmayan birden çok düşüncelerin yürüyerek ortaya çıkması araştırmacının yeni yöntemlere katkı sağlayacağını göstermektedir. Yürüme araştırmalarında sezgi ve duyuşsal soruştırmaların kullanımı araştırmacının yaratıcı gücünü etkin kılarak farklı bakış açıları geliştirmeyi sağlayabilir. İnsan hareket ettikçe, yeni karşılaşmalar ve deneyimler yaşadıkça bilgi üreteceği araştırmacının sonuçları olarak düşünölmüştür.

ÖNERİLER

- Yürüme eylemi zihin-beden, hareket-doğa, hareket-çevre, hareket-sezgi etkileşimini tetiklediği için araştırmacının düşünce gücünü sezgisel bakış açısı ile genişleten, bulunduğu dünyaya farklı açıdan bakan bir mesaj niteliği taşıyan ve yeni fikirlerin ortaya çıkmasını sağlayan bir unsur olmasından dolayı sanat eğitimcilerinin bu yöntemi kullanmasının alana fazlasıyla katkı sağlayacağı düşünölmektedir.
- Yürüme eyleminin sanat eğitimcilerine ve araştırmacılara sağladığı katkılar göz önünde bulundurulduğunda, geleneksel yöntemlerden farklı olarak derinlemesine düşünme ve

duyusal farkındalık ile kendini tanıma ve yaratma eylemlerinde yeni bilgilerin inşa edilmesinde tetikleyici bir unsur olarak kullanılabilir.

- Ülkemizde yürüme araştırmalarının ve uygulamalarının sayısının fazla olmadığı dikkate alındığında, bu çalışma ile gelecekte yürüme araştırmalarını gerçekleştirmek isteyen araştırmacılar için ilgili alanyazının sunulması yeni ufuklar açabilir.

KAYNAKÇA

1. Aksümer, G. (2019). Learning the City from the Inhabitants: Application of the Commented Walk Method in Urban Studies, Izmir - Selcuk and Bursa - Iznik Examples. *Megaron*. 14(4): 598-610.
2. Arapoğlu, F. (2018). Disiplinlerarasılık, coğrafi kavramlar ve sanatsal bir edim olarak yürümek. Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
3. Bal, B. (2019). Çizgiyi kentte yürüyüşe çıkarmak: Boğaz(İçi) günlükleri. İstanbul Bilgi Üniversitesi Tasarım Kuram Dergisi, 15(28), 27-52.
4. Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 231-274.
5. Berkant, H. G., Bahadır, S. ve Şanal, S. (2022). Sezgisel Düşünme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (84), 1569-1592. DOI: 10.17755/esosder.1110971
6. Bull, M. & Cobussen, M. (2021). *The bloomsbury handbook of sonic methodologies*. ABD: Bloomsbury Publishing Inc.
7. Callahan, J. L. (2014). Writing Literature Reviews: A Reprise and Update. *Human Resource Development Review*, 13(3), 271–275.
<https://doi.org/10.1177/1534484314536705>.
8. Cox, A. (2019). Learning bodies: Sensory experience in the information commons. *Library and Information Science Research*, 41(1), 58-66.
9. Deleuze, G., & Guattari, F. (1987). *A thousand plateaus capitalism and schizophrenia* [e-kitap sürümü] <https://files.libcom.org/files/A%20Thousand%20Plateaus.pdf> adresinden edinilmiştir.
10. Demirci, A. (2014). Literatür taraması. İçinde Y. Arı ve İ. Kaya (Edt.), *Coğrafya araştırma yöntemleri* (ss. 51-73). Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği.

11. Edonsor, T. (2010). Walking in rhythms: place, regulation, style and the flow of experience. *Visual Studies*, 25(1), 69-79. Henriques, J., Tiainen, M., & Valiaho, P. (2014). Rhythm returns: Movement and cultural theory. *Body & Society*, 20(3-4), 3-29.
12. Erdoğan, R. (2020). *Flanör & Flanöz modern çağın gözlemci seyyahları* (1. baskı). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
13. Güler, A. (2015). Sanatta farklı bir görme biçimi olarak sezgi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 10(1), 1-10.
14. Güler, A. (2021a). A/r/tografi Kavramına İlişkin Değerlendirme: A/R/Tografik Logo Tasarımı. S.D. Bedir Erişti ve R. Irwin (Ed.). *Uygulama Tabanlı Araştırma Yöntemi: içinde* (s. 191-220). A/r/tografi, Ankara: Pegem Yayıncılık.
15. Güler, A. (2021b). Bilimde ve sanatta diriliş yöntemi: A/r/tografi. S. D. Bedir Erişti ve R. Irwin (Ed.). *A/r/tografi: Uygulama Tabanlı Araştırma Yöntemi, içinde* (s. 139-170) Ankara: Pegem Yayıncılık.
16. Gümgüm , R. (2020). Sanatçının malzemesi olarak yürümek. *Journal of Arts*, 3 (3), 205-218. <https://doi.org/10.31566/arts.3.015>
17. Güneş, N., Aksoy, Ş. ve Özsoy, V. (2022). Sanat temelli bir araştırma yöntemi: yaşayan sorgulama olarak a/r/tografi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 37(1), 291-30.
18. Jones, P., Bunce, G., Evans, J., Gibbs, H., & Ricketts Hein, J. (2008). Exploring space and place with walking interviews. *Journal of Research Practice*, 4(2), Article D2. Retrieved [date of access], from <http://jrp.icaap.org/index.php/jrp/article/view/150/161>.
19. Low, K.E.Y. & Abdullah, N. (2019). Sensory Experience as Method. *Sociology, Social Research and Statistics*, 1-18. doi: 10.1093/oxfordhb/9780190842475.013.4
20. Merkan, B. (2005, Kış). Sanatta Sezgi. *Us düşün ve ötesi*, 9 <https://www.dusunuyorumdergisi.com/sanatta-sezgi/> adresinden edinilmiştir.

21. Merriam, S.B. (2023). Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (S. Turan, Çev. Ed.). S. Turan (Ed.), Nobel Akademik Yayıncılık.
22. Pink, S. (2015). Doing Sensory Ethnography [e-kitap sürümü].
<https://caseyboyle.net/sense/pink01.pdf> adresinden edinilmiştir.
23. Pink, S. (2015). Doing Sensory Ethnography, London: SAGE Publications Ltd.
24. Reid, L. A. (1981). Sanat: hissetmek ve bilmek, Eğitim Felsefesi Dergisi , Cilt 15, Sayı 1, Sayfa 43–52, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1981.tb00567.x>
25. Springgay S. & Truman S.E. (2017). A transmaterial approach to walking methodologies: Embodiment, affect, and a sonic art performance. Body & Society 23(4), 1-32.
26. Springgay S. & Truman S.E. (2018). Walking methodologies in a more-than-Human world: WalkingLab. Oxon & New York.
27. Torunoğlu, E. (2021). Bir Yürüyüş Araştırma Uygulaması Olarak C/A/R/TOGRAFI (C/A/R/TOGRAPHY)
28. Yahşi, Z. (2019). Etnografya. İçinde A. Saban ve A. Ersoy (Edt.), Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri (ss. 180-236). Ankara: Anı Yayıncılık.
29. Yeşil, S.Ş. (2016). Psikocoğrafya ve Bir Şehir Gezgininin Anıları. Monograf Edebiyat Eleştirisi Dergisi, 5, 124-149. <https://docplayer.biz.tr/21656998-Monograf-psikocografya-ve-bir-sehir-gezgininin-anilari-1-sinem-sahin-yesil124-monograf-2016-5.html> adresinden edinilmiştir.
30. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık

GÖRSELLER

Görsel 1: Richard Long, İrlanda'daki çizgi, 1974.

(<https://kentstratejileri.com/2018/04/05/toprakta-iz-birakmak-richard-long/>) tarafından edinilmiştir.

Görsel 2: Görsel 2. Hamish Fulton, Yürüyüş 2: Margate Deniz Havuzu, 2010.

(<https://www.artisbook.nl/hamish-fulton-exhibition/hamish-fulton/hamish-fulton-group-walk>) tarafından edinilmiştir.

Görsel 3: Brendan Stuart Burns, Drift (Sürüklenme), Keten üzerine yağlı boya,

(<https://www.caldwellsnyder.com/artists/brendan-stuart-burns>) tarafından edinilmiştir.

